

Úřad pro mezinárodněprávní
ochranu dětí

Mezinárodní adopční právo

Výklad pro kurs MVV1968K na Právnické fakultě Masarykovy univerzity

JUDr. Ing. Zdeněk Kapitán, Ph.D.

www.umpod.cz

Typologie mezinárodních adopcí

A. adopce do ciziny – vždy je vázána na souhlas ÚMPOD

B. adopce z ciziny

1. haagské adopce – adopce do/ze smluvních států haagské Úmluvy o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení
2. adopce podle dvoustranných mezinárodních smluv
3. mimohaagské (mimosmluvní) adopce – adopce ze zemí, s nimiž nemáme žádnou společnou mezinárodně-právní regulaci; rizika
 - neregulovaná kvalita žadatelů
 - problém právní volnosti dětí
 - problém se zdravotním stavem dětí
 - problém s uznáním cizozemských rozhodnutí

Případy k rozebrání I

- nerespektování haagské adopční úmluvy
 - případ 1 – pětileté dítě v péči třetí osoby – prastrýce (pokrevně příbuzného) a prarady střídavě žijících v České republice a v Německu; podán návrh na nezrušitelné osvojení
 - případ 2 – devítiměsíční dítě v péči třetí osoby – české státní občanky a amerického státního občana; před 31. 12. 2013 podán návrh na nezrušitelné osvojení
- respektování dvoustranných smluv
 - případ šestiletého chlapce, makedonského státního příslušníka v ústavním zařízení v České republice; požadavek na „vydání“ chlapce do Makedonie

Případy k rozebrání II

- podmínky uznatelnosti cizozemských rozhodnutí
 - úprava do 31. 12. 2013 – příklad osvojení z nehaagské země; dítě bylo osvojeno společně nesezdanými partnery za trvání manželství jednoho z nich – je takové rozhodnutí v souladu s českým veřejným pořádkem?
 - od 1. 1. 2014 úprava v § 63 odst. 1 ZMPS (viz podrobněji dále); vznikají však nové problémy

Mezinárodní adopce v krocích (haagská)

- zařazení pozitivně vyhodnocených žadatelů do evidence
- zařazení dítěte do evidence a doplnění dokumentace
- vyhledání vhodných žadatelů pro konkrétní dítě, tzv. spárování (**matching**)
- **interakce**, tj. kontakt dítěte s vybranými žadateli a jeho doprovázení a monitoring
- v případě úspěšné interakce se dítě svěřuje do předadopční péče
- po úspěšném průběhu předadopční péče následuje rozhodnutí o osvojení ve státě předadopční péče
- zasílání postadopčních zpráv do zletilosti dítěte

Běh v čase

- dítě přijde do evidence ÚMPOD; obratem je vyžádána aktualizace; trvá standardně dva až čtyři týdny
- dítě bývá zařazeno na nejbližší možný poradní sbor; většinou první či druhý, tedy za měsíc či dva
- podle doporučení poradního sboru je prostřednictvím partnerské organizace navrhován žadatelům matching; standardně reakce trvá dva až čtyři týdny
- v případě akceptace matchingu se sjednává bezprostředně termín interakce; ta trvá podle povahy případu do dvou týdnů
- po vyhodnocení interakce jako úspěšné následuje soudní řízení o svěření do předadopční péče
- **v ideálním případě probíhá proces včetně pravomocného svěření do předadopční péče do 3 (4) měsíců; z toho přibližně polovina času jsou technické doby**

Svěření do předadopční péče

- úprava v § 427 a násl. z. ř. s.
- zvláštní místní příslušnost Městského soudu v Brně
- vydává se usnesení nebo rozsudek?
- je třeba nařizovat jednání?
- lze rozhodnout o utajení osvojení v této fázi?
- jakými opatřeními urychlit proces tak, aby byl dodržen rámcový čas uvedený na předchozím slide?

Úřad pro mezinárodněprávní
ochranu dětí

Statistika mezinárodních adopcí...

Shrnutí statistiky

- viz ve druhém bloku

Faktory ovlivňující míru (ne)úspěšnosti

- důraz na výběr partnerských států – spolupracujeme jen s těmi, které akceptují **vyšší standard požadavků na žadatele a na kvalitu spolupráce**
 - diagnostika osobních a osobnostních předpokladů
 - kvalitní příprava žadatelů
 - práce s rodinou po svěřením dítěte
- pečlivý výběr žadatelů a pečlivý monitoring interakce
- požadavky stále **rozšiřujeme a zpřesňujeme** tak, aby byli žadatelé ze všech států srovnatelní
- **hlavním měřítkem výběru je vhodnost žadatelů pro konkrétní dítě** a princip sloučení sourozenců, nerozhoduje ani délka žadatelů v evidenci, ani jiné kritérium

Srovnáváme nesrovnatelné?

- jediné, co připouští srovnání, je výsledek – tj. **komfort a saturace dítěte**
- systém do jisté míry srovnat nelze
 - odlišné právní podmínky
 - odlišné podmínky v kvalitě žadatelů
 - odlišné názory společnosti na osvojení a NRP vůbec
 - odlišnosti v kvalitě a délce podpůrných opatření státu
 - odlišnosti v ostatních socio-kulturních souvislostech
- lze přenášet dobrou praxi

Úřad pro mezinárodněprávní
ochranu dětí

K systému spolupráce s OSPOD

Aktuální otázky a systémový pohled

- ochota ke vzájemnému naslouchání mezi ÚMPOD, OSPOD a kraji
- **zabránění živelnosti mezinárodních adopcí** po té, co MPSV vypadlo z mechanismu zprostředkování NRP
- důsledné dodržování mechanismů zprostředkování NRP podle novelizovaného zákona o sociálně-právní ochrany dětí – tím zajistit elementární předpoklad pro **dodržování principu subsidiarity** mezinárodního osvojení
- úprava metodického doporučení podle podmínek odpovídajících aktuálním potřebám spolupráce s kraji
- minimalizace potřeby aktualizace spisové dokumentace dětí po příchodu z krajů
- zapojení zástupců krajů do poradního sboru ÚMPOD

Problematická místa

- určení okamžiku pro respektování principu subsidiarity (vzájemné oznámení v případě souběhu evidencí)
- propustka pro dítě, jež se žadateli o osvojení má opustit zařízení (dodání rozhodnutí o zařazení žadatelů o osvojení do evidence ÚMPOD, případně matching letter)
- osvojení dětí, které mají jiné než české státní občanství
- aplikace principu subsidiarity

Úřad pro mezinárodněprávní
ochranu dětí

Trendy a budoucí vývoj

Nehaagská osvojení z ciziny

- statistiky zvláštní matriky (...)
- pokud se nejedná o haagské adopce, respektive adopce probíhající podle mezinárodních smluv, hrozí nebezpečí odepření uznání cizozemských rozhodnutí o osvojení s ohledem na hmotněprávní test českého práva (§ 63 odst. 1 ZMPS; viz existující rozhodnutí)
- zejména k dosažení konsenzuálnější komunikace by bylo vhodné stanovit jasná pravidla podmínek adopcí z ciziny – například novelizací zákona o SPOD; vhodný se jeví tzv. italský model (předběžná kontrola schválení)

Osvojení a páry osob stejného pohlaví

- uznání cizozemských rozhodnutí o společném osvojení osobami stejného pohlaví ...
- stanovisko Nejvyššího soudu: uznání takového rozhodnutí (veřejné listiny) je v rozporu s veřejným pořádkem České republiky,
- rozsudek Okresního soudu v Prostějově z října 2015, nyní již pravomocný a dítěti vydán český rodný list
- Evropská úmluva o osvojení ve spojení se současnou platnou právní úpravou společné osvojení osobami stejného pohlaví nepřipouští
- změnu připouští revize Evropské úmluvy o osvojení (dosud nevstoupila pro Českou republiku v platnost)

Veřejný pořádek a společné rodičovství osob stejného pohlaví

- odlišovat konkrétní aplikaci § 63 odst. 1 ZMPS od abstraktní aplikace veřejného pořádku
- problém s rozhodnutím Okresního soudu v Prostějově
 - problematická aplikace § 63 odst. 1 ZMPS
 - práce s nejlepším zájmem dítěte
 - zástupné argumenty (cestování, zdravotní péče)
 - účastenství a opravné prostředky
- hodnotově mají význam zejm. nálezy Ústavního soudu ve věci sp. zn. Pl. US 7/15 a sp. zn. I. ÚS 3226/16 (zde však nešlo o uznání osvojení, ale o určení rodičovství)
- koncepční řešení – systémová změna právní úpravy

Úřad pro mezinárodněprávní
ochranu dětí

Děkuji za pozornost.
